

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาคุณภาพโครงการของนักศึกษาสหกิจศึกษา ในสถานประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ

ชลลดา มงคลวนิช¹

(Received: June 7, 2023; Revised: February 20, 2024.; Accepted: March 22, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อคุณภาพโครงการของนักศึกษาสหกิจศึกษาในธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นิเทศงาน จำนวน 116 คน และคณาจารย์นิเทศ จำนวน 102 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง 218 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ที่กำกับดูแลการดำเนินงานสหกิจศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก หากแยกกลุ่มประเภทของสถานประกอบการพบว่าคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาในธุรกิจบริการมีมากกว่าโครงการสหกิจศึกษาในธุรกิจท่องเที่ยว ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาที่พบมากที่สุดคือ สถานประกอบการไม่เปิดโอกาสให้นำผลงานไปทดลองกับผู้มารับบริการจริง รองลงมาคือ ระยะเวลาในการทำโครงการน้อยไป นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และขาดความรับผิดชอบตามลำดับ แนวทางการพัฒนาคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาจึงควรมีการสื่อสารกับสถานประกอบการถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของผลสัมฤทธิ์ของโครงการ รวมทั้งควรมีจัดอบรมทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานกับผู้อื่น และ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวและการบริการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
E-mail: chollada@siam.edu

ทักษะที่จำเป็นในการทำงาน นอกจากนี้ ยังควรจัดอบรมกระบวนการแก้ปัญหา
อย่างเป็นธรรมก่อนไปปฏิบัติงานจริง

คำสำคัญ: โครงการสหกิจศึกษา แนวทางการพัฒนาสหกิจศึกษา ธุรกิจท่องเที่ยว
และบริการ สถานประกอบการ

RESEARCH ARTICLE

Guidelines for Improving the Quality of Cooperative Education Projects in Tourism and Hospitality Business

Chollada Mongkhonvanit¹

Abstract

This study examined problems and obstacles encountered in the workplace and advisors in tourism and hospitality business cooperative education projects with the aim to propose guidelines for improving the quality of future cooperative education projects. The data was collected through questionnaires, which asked 116 workplace supervisors and 102 institute advisors, as well as in-depth interviews with five cooperative education experts. There were 218 completed questionnaires.

The results of the study revealed that workplace supervisors and institute advisors were highly satisfied with the quality of cooperative education projects. However, when considering each business separately, it was found that those in hospitality businesses were more satisfied than those involved with tourism businesses, especially in terms of beneficial are practical knowledge in the workplace. In addition, most of the problems and obstacles that affect the quality of cooperative education projects arise from

¹ Assistant Professor, Ph.D., Department of Tourism and Hospitality, Faculty of Liberal Arts, Siam University, E-mail: chollada@siam.edu

workplaces not allowing testing with customers. Secondly, the duration of the projects is short and they lack knowledge of doing research. They also lack a sense of responsibility and maturity in their work. The study results offer ways to improve the quality of cooperative education projects by proposing more effective communication between workplace supervisors and institute advisors to promote understanding of the objectives and importance of project achievement. In addition, there should be training both soft and hard skills, including a systematic problem-solving process.

Keywords: Cooperative Education Project, Cooperative Education Development, Tourism and Hospitality Business, Workplace

บทนำ

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นระบบการศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาควบคู่กับการไปปฏิบัติงานจริง โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง ณ สถานประกอบการอย่างเป็นระบบด้วยความร่วมมือจากสถานประกอบการ โดยนักศึกษาจะต้องทำโครงการ (Project) ที่มีประโยชน์ต่อสถานประกอบการด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันสถานประกอบการต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกตามอนุสัญญาสหประชาชาติ โดยสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนแบบระบบสหกิจศึกษาจึงพยายามมอบหมายงานที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ลักษณะงานที่นักศึกษาสหกิจศึกษาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติควรตรงกับสาขาวิชาของนักศึกษาและการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาจะเสมือนเป็นพนักงานคนหนึ่งของสถานประกอบการ โดยจะได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง ได้รับการเรียนรู้การพัฒนาทักษะทางด้านวิชาชีพ ด้านความคิด การสังเกต การตัดสินใจ การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประเมินผล ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพมากขึ้นและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้นด้วย ในการดำเนินงานสหกิจศึกษาได้มีกระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดสหกิจศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานให้นักศึกษาจัดทำและส่งโครงการหรือผลงานที่นักศึกษาสหกิจศึกษาได้รับมอบหมายเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา (Cooperative Education and Career Development Center, 2018) ดังนั้น ระบบสหกิจศึกษาจึงเป็นการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-based Learning: PBL) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ความรู้หรือองค์ความรู้ผ่านการปฏิบัติงานโดยมีการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การสืบค้นข้อมูล และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งโครงการหรือผลงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับสถานประกอบการโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และช่วยลดก๊าซเรือนกระจกให้กับโลก ซึ่งในปัจจุบันพบว่า โครงการงานสหกิจศึกษามีความแตกต่างกันมากด้านคุณภาพในสถานประกอบการต่าง ๆ และเป็นโครงการที่ไม่ตอบโจทย์ของสถานประกอบการที่ไป

ปฏิบัติงาน และบางโครงการไม่มีคุณภาพขาดข้อมูล สถิติหรือวิธีการวิเคราะห์ที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งเวลาและงบประมาณ (Quality Cost) ค่าใช้จ่าย (Teerawattananon, 2002) หากเราให้ความสำคัญกับโครงการสหกิจศึกษา สถานประกอบการและนักศึกษาสหกิจศึกษาจะได้รับประโยชน์อย่างมากในด้านต่าง ๆ อาทิ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัยและสามารถแก้ปัญหาให้กับองค์กรได้ การสร้างยอดขายและการลงทุน รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อองค์กรและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของประเทศได้ โครงการที่นักศึกษาได้ดำเนินการไม่ว่าจะเป็นผลงานหรือระบบการบริหารจัดการใหม่ จึงเป็นดัชนีชี้วัดศักยภาพของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น หากโครงการที่นักศึกษาได้รับมอบหมายมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสถานประกอบการในด้านใดด้านหนึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กรและตัวนักศึกษาสหกิจศึกษาเองที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ ซึ่งจะผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของประเทศเข้มแข็งสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการในการแก้ปัญหาและมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการเพื่อผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของประเทศมีความเข้มแข็งมากขึ้นด้วย

นิยามศัพท์

สหกิจศึกษา หมายถึง ระบบการศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาควบคู่กับการไปหาประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการอย่างมีระบบ ด้วยความร่วมมือจากสถานประกอบการและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นระบบการศึกษาที่ผสมผสานการเรียนกับการปฏิบัติงานจริง

ธุรกิจการท่องเที่ยว หมายถึง การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดหรือ
การให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง ที่พัก อาหาร
และเครื่องดื่ม ทักษนาจร หรือการให้บริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยว

ธุรกิจบริการ หมายถึง การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการ หรือ
อำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับบริการ เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจ
ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจนำส่ง ธุรกิจจำหน่ายสินค้า เป็นต้น

โครงการหรือผลงาน หมายถึง ระบบบริหารจัดการ หรือสิ่งประดิษฐ์
คิดค้นขึ้นมาใหม่จากการนำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์
ในด้านต่าง ๆ แก่สถานประกอบการ

คุณภาพของโครงการ หมายถึง โครงการหรือผลงานหรือการบริหาร
จัดการที่สามารถแก้ปัญหาและมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการไม่ว่าทางใด
ทางหนึ่งตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คณาจารย์นิเทศ หมายถึง อาจารย์ประจำหลักสูตรที่ได้รับการแต่งตั้ง
จากสถาบันอุดมศึกษา เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการทำงานแก่นัก
ศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและทักษะการทำงาน ณ สถานประกอบการ

ผู้นิเทศงาน (พนักงานที่ปรึกษา) หมายถึง บุคลากรของสถาน
ประกอบการผู้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ สอนงาน และประเมินผล
การปฏิบัติงานของนักศึกษาในระหว่างปฏิบัติงานในสถานประกอบการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นิเทศงานต่อคุณภาพโครงการของ
นักศึกษาสหกิจศึกษาในธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์นิเทศต่อคุณภาพโครงการ
ของนักศึกษาสหกิจศึกษาในธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา
ในธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาในธุรกิจ
การท่องเที่ยวและบริการ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้นิเทศงานในกลุ่มสถานประกอบการที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพของโครงการสหกิจศึกษาแตกต่างกัน
2. คณาจารย์นิเทศมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของโครงการแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มธุรกิจ

ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สหกิจศึกษาได้กำหนดมาตรฐานให้นักศึกษาต้องทำโครงการหรือผลงานที่นักศึกษาได้ใช้ความรู้ที่ศึกษามาช่วยแก้ปัญหาหรือมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการโดยมีผู้นิเทศงานในสถานประกอบการให้คำปรึกษา เพื่อให้โครงการสามารถแก้ปัญหาและมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการในด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริง เช่น ช่วยเพิ่มรายได้ให้สถานประกอบการ ช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ช่วยสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ทั้งด้านผลงาน และการบริหารจัดการ เป็นต้น โครงการที่มีคุณภาพควรเป็นโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการ และมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการเป็นหลัก โดยโครงการต้องมีการศึกษาถึงคุณภาพอย่างเป็นระบบ มีการสรุปข้อมูลสถิติหรือการวิเคราะห์และประเมินผลข้อมูล (Cooperative Education and Career Development Center, 2018) คำว่า “คุณภาพ” ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามข้อกำหนดที่ต้องการ หรือตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งลักษณะคุณภาพของโครงการที่ดี คือ โครงการหรือผลงาน (Project) นั้นต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือช่วยพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการให้กับองค์กรที่ไปปฏิบัติงานได้ไม่มากนักน้อย โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการทำโครงการที่ดีจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ และสามารถนำโครงการหรือผลงานไปต่อยอดได้ (Puangjampa, 2019) ซึ่งการที่จะทำให้โครงการสหกิจศึกษามีคุณภาพที่ดี ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิ ผู้นิเทศงานที่ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาสหกิจศึกษาในการทำโครงการสหกิจศึกษาที่ตรงกับความต้องการใช้งานจริงในสถานประกอบการ โดยดูแลควบคุมกระบวนการทำโครงการสหกิจ

ศึกษาให้เป็นไปอย่างมีระบบ เพื่อให้ผลงานสามารถตอบสนองความต้องการของ
ผู้รับบริการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วม
อย่างจริงจังของผู้นิเทศงานในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการ
หัวหน้างานหรือพนักงานระดับปฏิบัติการ จะส่งผลให้โครงการสหกิจศึกษา
สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพและสามารถตอบสนองความ
ต้องการของลูกค้าที่มาใช้บริการ (Heilpern & Nadler, 1992) ส่วนคณาจารย์
นิเทศต้องดูแลช่วยเหลือหากนักศึกษาสหกิจศึกษาเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน
ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งกำกับดูแลการจัดทำโครงการทั้งด้านการวิเคราะห์ข้อมูลให้
ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ถูกต้องเชื่อถือได้ ปัญหาและ
อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการทำโครงการ มักจะทำให้การดำเนินงานไม่สามารถ
บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและกำหนด
วัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจน หรือการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอเพื่อให้
สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยควรดำเนินงานตามแผนในทิศทาง
เดียวกัน ทั้งนี้ ควรมีระบบผู้ประสานงานกลางเพื่อให้มีความชัดเจนในการ
ดำเนินการที่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ การประเมินผลก็มีความสำคัญ ซึ่งต้องม
ีการประเมินตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งควรจัดสรรทรัพยากรบุคคลให้ม
ีความสามารถตรงตามงานหรือแบ่งงานตามความถนัด จัดสรรงบประมาณให้
สอดคล้องกับโครงการในระยะยาว กำหนดขอบเขตของการดำเนินงานและ
ความรับผิดชอบแผนอย่างชัดเจน วางแผนโครงการให้มีระบบโครงสร้าง และผล
การประเมินต้องตามความจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการนำผลไป
พัฒนาองค์กรต่อไป (Naewkam, 2012)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการดำเนินโครงการสหกิจศึกษา ควรเสริม
ทักษะที่เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพเฉพาะทางและให้ความสำคัญในการ
สัมภาษณ์นักศึกษาเข้าโครงการสหกิจศึกษา รวมทั้งคัดเลือกสถานประกอบการ
ที่เหมาะสมกับนักศึกษา (Yimrattanaboworn, 2021) และต้องเตรียมความพร้อม
ของนักศึกษาก่อนเข้าสู่สถานประกอบการ (Pansuvannajit & Pansuvannajit,
2011) หากสถานประกอบการสามารถร่วมพัฒนาหลักสูตรกับสถานศึกษาให้
ผลิตบัณฑิตให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและทำโครงการให้ตอบโจทย์สถาน

ประกอบการ ก็จะช่วยให้การทำให้โครงการสหกิจศึกษาของนักศึกษานั้นออกมามีคุณภาพมากขึ้น (Keating, 2012) ซึ่งหากมีการเพิ่มช่องทางสำหรับการดำเนินการด้านทรัพยากรสินทางปัญญาและมูลค่าเพิ่มที่เกี่ยวข้องกับผลงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา (ลิขสิทธิ์ของผลงาน) ที่เกิดขึ้นระหว่างความร่วมมือของสถานประกอบการ สถาบันการศึกษา และนักศึกษา ก็จะส่งผลให้โครงการสหกิจศึกษานั้นมีคุณค่าและคุณภาพเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมสู่การแข่งขันในระดับอาเซียน (AEC) ได้อีกด้วย (Chotipurk, 2012) นอกจากนี้ควรจัดทำสื่อรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นและเข้าใจง่าย เพื่อแนะนำการดำเนินโครงการสหกิจศึกษาทั้งในระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับมหาวิทยาลัยให้เป็นมาตรฐานในการดำเนินโครงการสหกิจศึกษา (Lapi-e, 2017) อีกทั้งควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้พร้อมเผชิญหน้ากับการทำงาน โดยนักศึกษาสหกิจศึกษาต้องอาศัยความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตการทำงานและการดำรงชีพภายใต้ภาวะเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน (Prapatpong, 2022) ชีวิตในการทำงานหากทักษะด้านวิชาชีพอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ นักศึกษาจึงควรมีโอกาสได้พัฒนาทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Soft Skill) ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทักษะทางวิชาชีพ (Hard Skill) เพื่อให้นักศึกษาเป็นมืออาชีพได้ในทุกสายงาน มีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถทำงานเป็นทีมได้ดี สามารถทำงานภายใต้ความกดดันได้ดี หรือแม้กระทั่งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และชอบทำสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ (Starfish Academy, 2021)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล (Questionnaire) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อคุณภาพของโครงการสหกิจศึกษา และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth-interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่กำกับดูแลการดำเนินงานสหกิจศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาโครงการสหกิจศึกษาให้มีคุณภาพ ในการวิจัยเชิง

ปริมาณประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการในกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจบริการที่เคยรับนักศึกษาสหกิจศึกษาเข้าปฏิบัติงาน และคณาจารย์นิเทศที่ดูแลโครงการงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้หลักเกณฑ์ของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) เนื่องจากประชากรมีขนาดเล็กและมีจำนวนที่ไม่แน่นอน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างของผู้นิเทศงาน 200 ชุด และคณาจารย์นิเทศ 200 ชุด และทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งโครงการงานสหกิจศึกษาในบางสถานประกอบการไม่อนุญาตให้เผยแพร่ข้อมูลจึงได้รับแบบสอบถามตอบกลับจากผู้นิเทศงานที่เต็มใจให้ข้อมูล จำนวน 116 ชุด และจากคณาจารย์นิเทศ จำนวน 102 ชุด ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อคุณภาพโครงการงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาที่เป็นคำถามแบบมาตราวัดให้คะแนน (Likert Scale) และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น ปัญหาอุปสรรคในการดูแลโครงการงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดยได้ทำการสำรวจนำร่อง (Pilot Survey) เพื่อนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแล้วนำไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด จากนั้นทำการทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.939 ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลต่อได้ (Cronbach, 1984) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิที่กำกับดูแลการดำเนินงานสหกิจศึกษา ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแบบระบบสหกิจศึกษามากกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน โดยมีแนวคำถามสัมภาษณ์ อาทิ ความคิดเห็นต่อคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการทำโครงการงานสหกิจศึกษา แนวทางในการแก้ปัญหา และการพัฒนาคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ กระบวนการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับผู้นิเทศงาน

และคณาจารย์นิเทศ ขั้นตอนที่สอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถามไปประยุกต์ทำแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของทั้งสองวิธีวิจัยมาสรุปและอภิปรายผลร่วมกันในภายหลัง

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้นิเทศงาน

ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (116)	ร้อยละ (100%)
เพศ	ชาย	54	46.55
	หญิง	62	53.45
ระดับการศึกษา	ปริญญาเอก	2	1.72
	ปริญญาโท	9	7.76
	ปริญญาตรี	90	77.59
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	12.93
สถานประกอบการ	ธุรกิจท่องเที่ยว	33	28.45
	ธุรกิจบริการ	83	71.55
ตำแหน่งงาน	พนักงาน	54	46.55
	หัวหน้างาน	40	34.48
	ผู้จัดการ	22	18.97

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้นิเทศงานในสถานประกอบการ จำนวน 116 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 62 คน และเพศชาย 54 คน โดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 90 คน และทำงานอยู่ในสถานประกอบการประเภทธุรกิจบริการ จำนวน 83 คน โดยมีตำแหน่งเป็นพนักงาน จำนวน 54 คน

ตารางที่ 2

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของคณาจารย์นิเทศ

ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (102)	ร้อยละ (100%)
เพศ	ชาย	26	25.49
	หญิง	76	74.51
ระดับการศึกษา	ปริญญาเอก	33	32.35
	ปริญญาโท	62	60.78
	ปริญญาตรี	7	6.87
สถานประกอบการ	ธุรกิจท่องเที่ยว	26	25.49
	ธุรกิจบริการ	76	74.51

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย คณาจารย์นิเทศที่ดูแลโครงการสหกิจศึกษา จำนวน 102 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 76 คน และเพศชาย จำนวน 26 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 62 คน และดูแลโครงการสหกิจศึกษาประเภทธุรกิจบริการ จำนวน 76 คน

ตารางที่ 3

เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้นิเทศงานและคณาจารย์นิเทศต่อคุณภาพโครงการของนักศึกษาสหกิจศึกษาในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการโดยรวม

ความ คิดเห็น	ผู้นิเทศงาน			คณาจารย์นิเทศ			t-test		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย	t	Sig.	
F1	3.84	0.819	มาก	4.20	0.758	มาก	-3.270	0.001*	แตกต่าง
F2	3.64	0.898	มาก	3.93	0.870	มาก	-2.442	0.015*	แตกต่าง
F3	3.72	0.931	มาก	3.97	0.928	มาก	-2.022	0.044*	แตกต่าง
F4	3.41	0.978	มาก	3.78	0.981	มาก	-2.852	0.005*	แตกต่าง
F5	3.56	0.916	มาก	3.90	0.949	มาก	-2.701	0.007*	แตกต่าง
F6	3.95	0.832	มาก	4.45	0.639	มากที่สุด	-4.949	0.000*	แตกต่าง
F7	3.54	0.879	มาก	3.97	0.861	มาก	-3.618	0.000*	แตกต่าง
F8	3.66	0.950	มาก	3.81	0.941	มาก	-1.167	0.244	ไม่แตกต่าง
F9	3.57	0.867	มาก	3.94	0.794	มาก	-3.308	0.001*	แตกต่าง
โดยรวม	3.65	0.749	มาก	4.00	0.699	มาก	-3.465	0.001*	แตกต่าง

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 : F1 = มีประโยชน์ต่อสถานประกอบการและสามารถนำไปใช้ได้จริง F2 = สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับสถานประกอบการ F3 = ช่วยลดต้นทุนให้กับสถานประกอบการ F4 = ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับสถานประกอบการ F5 = ช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับสถานประกอบการ F6 = ช่วยให้ได้การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรของสถานประกอบการ F7 = ช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม F8 = ช่วยทำให้สภาพแวดล้อมในสถานประกอบการดีขึ้นจากการนำวัสดุเหลือทิ้งมาทำรีไซเคิล F9 = โครงการของนักศึกษาสหกิจศึกษาสามารถช่วยแก้ไขปัญหาประเด็นต่าง ๆ ให้กับสถานประกอบการได้

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นต่อคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แตกต่างกันในทุกข้อยกเว้นเรื่องโครงการงานช่วยให้สภาพแวดล้อมในสถานประกอบการดีขึ้นจากการนำวัสดุเหลือทิ้งมาทำรีไซเคิลที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังพบว่า ผู้นิเทศงานและคณาจารย์นิเทศให้ความเห็นเรื่องโครงการงานช่วยให้ได้การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรของสถานประกอบการ (F6) มีผลต่อคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษา มากที่สุด รองลงมาคือ โครงการงานมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการและสามารถนำไปใช้ได้จริง (F1)

ตารางที่ 4

เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้นิเทศงานต่อคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษา โดยจำแนกตามกลุ่มประเภทสถานประกอบการ

ความคิดเห็น	ธุรกิจท่องเที่ยว			ธุรกิจบริการ			t-test		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย	t	Sig.	
F1	3.76	0.867	มาก	3.88	0.802	มาก	-0.722	0.472	ไม่แตกต่าง
F2	3.73	1.039	มาก	3.60	0.840	มาก	0.674	0.502	ไม่แตกต่าง
F3	3.48	1.149	มาก	3.81	0.818	มาก	-1.470	0.148	ไม่แตกต่าง
F4	3.27	1.098	ปานกลาง	3.46	0.928	มาก	-0.919	0.360	ไม่แตกต่าง
F5	3.39	1.059	ปานกลาง	3.63	0.851	มาก	-1.236	0.219	ไม่แตกต่าง
F6	3.94	1.029	มาก	3.95	0.747	มาก	-0.063	0.950	ไม่แตกต่าง
F7	3.42	1.001	มาก	3.59	0.827	มาก	-0.918	0.361	ไม่แตกต่าง
F8	3.61	0.998	มาก	3.69	0.936	มาก	-0.411	0.682	ไม่แตกต่าง
F9	3.55	0.938	มาก	3.58	0.843	มาก	-0.183	0.855	ไม่แตกต่าง
โดยรวม	3.57	0.893	มาก	3.69	0.687	มาก	-0.741	0.460	ไม่แตกต่าง

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้นิเทศงานต่อคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษาโดยรวมทั้ง 2 กลุ่มอยู่ในระดับมาก และทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังพบว่า ผู้นิเทศงานของทั้ง 2 กลุ่ม ให้ความเห็นเรื่องโครงการงานช่วยให้ได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรของสถานประกอบการ (F6) มีผลต่อคุณภาพโครงการงานสหกิจศึกษา มากที่สุด รองลงมาคือ โครงการงานมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการและสามารถนำไปใช้ได้จริง (F1) และยังพบว่า ผู้นิเทศงานในกลุ่มธุรกิจบริการ

คิดว่าโครงการช่วยเพิ่มรายได้ให้กับสถานประกอบการ (F4) และช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับสถานประกอบการ (F5) ส่งผลต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา มากกว่าความคิดเห็นของผู้นิเทศงานในกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว รองลงมาคือโครงการมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการและสามารถนำไปใช้ได้จริง (F1)

ตารางที่ 5

เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณาจารย์นิเทศต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา โดยจำแนกตามกลุ่มประเภทสถานประกอบการ

ความคิดเห็น	ธุรกิจท่องเที่ยว			ธุรกิจบริการ			t-test		ความหมาย
	$\bar{x}$	S.D	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D	ความหมาย	t	Sig.	
F1	4.19	0.634	มาก	4.20	0.800	มาก	-0.029	0.977	ไม่แตกต่าง
F2	3.85	0.834	มาก	3.96	0.886	มาก	-0.576	0.566	ไม่แตกต่าง
F3	3.81	0.895	มาก	4.03	0.938	มาก	-1.038	0.302	ไม่แตกต่าง
F4	3.77	0.951	มาก	3.79	0.998	มาก	-0.090	0.928	ไม่แตกต่าง
F5	3.88	0.909	มาก	3.91	0.969	มาก	-0.107	0.915	ไม่แตกต่าง
F6	4.54	0.508	มากที่สุด	4.42	0.678	มากที่สุด	0.807	0.421	ไม่แตกต่าง
F7	3.85	0.784	มาก	4.01	0.887	มาก	-0.852	0.396	ไม่แตกต่าง
F8	3.50	0.860	มาก	3.92	0.949	มาก	-1.998	0.048*	แตกต่าง
F9	3.88	0.711	มาก	3.96	0.824	มาก	-0.419	0.676	ไม่แตกต่าง
โดยรวม	3.92	0.634	มาก	4.02	0.722	มาก	-0.648	0.519	ไม่แตกต่าง

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของคณาจารย์นิเทศต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาโดยรวมทั้ง 2 กลุ่มอยู่ในระดับมาก และทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน แต่หากพิจารณารายข้อ พบว่า คณาจารย์นิเทศที่ดูแลนักศึกษาสหกิจศึกษาในธุรกิจบริการเห็นว่า คุณภาพโครงการสหกิจศึกษาในเรื่องความสามารถช่วยให้สภาพแวดล้อมในสถานประกอบการดีขึ้นจากการนำวัสดุเหลือทิ้งมาทำรีไซเคิล (F8) มีมากกว่าโครงการของนักศึกษาสหกิจศึกษาในธุรกิจท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังพบว่า คณาจารย์นิเทศของทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่า โครงการช่วยให้ได้การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรของสถานประกอบการ (F6) มีผลต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษามากที่สุด

ตารางที่ 6

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาตามความคิดเห็น
ของคณาจารย์นิเทศ

ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1. สถานประกอบการไม่เปิดโอกาสให้นำผลงานไปทดลองกับ ผู้รับบริการจริง	19
2. ระยะเวลาในการทำโครงการน้อยเนื่องจากต้องปฏิบัติงาน เต็มเวลา	11
3. นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบวิธีวิจัยที่ ถูกต้อง	9
4. นักศึกษาไม่มีความรับผิดชอบและยังขาดวุฒิภาวะในการ ทำงาน	6
5. งานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของ นักศึกษา	3
6. ผู้นิเทศงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของ การทำโครงการสหกิจศึกษา	2
7. การเก็บข้อมูลกลุ่มประชากรมีจำกัด อนุญาตเก็บได้เฉพาะ บุคลากรภายในซึ่งไม่ใช่ผู้มาใช้บริการ	1
8. นักศึกษาขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำ โครงการ	1

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่คณาจารย์นิเทศพบส่วนใหญ่
คือ สถานประกอบการไม่เปิดโอกาสให้นำผลงานไปทดลองกับผู้รับบริการจริง
รองลงมา คือ ระยะเวลาในการทำโครงการน้อยไป นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจ
ในเรื่องระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และนักศึกษาขาดความรับผิดชอบ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กำกับดูแลการดำเนินงาน
สหกิจศึกษาเพิ่มเติมจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาโครงการสหกิจ
ศึกษา โดยได้มีแนวทางให้สำหรับสถานประกอบการและสถาบันการศึกษา ดังนี้

1. สำหรับสถานประกอบการ พบว่า ปัญหาที่พบจะเป็นเรื่องที่สถานประกอบการไม่เปิดโอกาสให้นำชิ้นงานไปทดลองกับผู้รับบริการจริง เนื่องจากโครงการหรือชิ้นงานของนักศึกษาสหกิจศึกษายังไม่ได้รับการทดสอบผลที่มีองค์กรรับรองอย่างเป็นทางการ ซึ่งจำเป็นต้องทำหนังสือแจ้งหรือขอความยินยอมที่ชัดเจนกับกลุ่มที่จะนำไปทดลองว่าโครงการนี้มีใครเป็นผู้ดูแลเป็นโครงการอะไร มีวัตถุประสงค์อะไร หรือมีความเสี่ยงอะไรที่กลุ่มผู้ทดลองควรรู้ก่อน รวมถึงการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ของการทำโครงการสหกิจศึกษาของผู้นิเทศงาน มีความจำเป็นที่คณาจารย์นิเทศต้องพูดคุยชี้แจงให้มีความเข้าใจวัตถุประสงค์อย่างละเอียดตรงกันก่อนส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงาน

2. สำหรับสถาบันการศึกษา พบว่า นักศึกษาสหกิจศึกษาส่วนมากมีปัญหาเรื่องระยะเวลาในการทำโครงการที่น้อยเกินไป ซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดของระบบการศึกษาที่นักศึกษามีระยะเวลาแค่ 4 เดือนในหนึ่งภาคการศึกษา คณาจารย์นิเทศและนักศึกษาควรบริหารจัดการโดยการเตรียมความพร้อมในเรื่องการคิดหัวข้อโครงการสหกิจศึกษาแต่เนิ่น ๆ และทำตารางกำหนดเวลา (Schedule) การดำเนินงานโดยส่งความคืบหน้าในแต่ละขั้นตอนตามที่ระบุไว้ ซึ่งจะทำให้โครงการแล้วเสร็จตามกำหนดเวลาที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องงานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของนักศึกษา คณาจารย์นิเทศควรทำการสัมภาษณ์นักศึกษาเบื้องต้นก่อนจะทำการจับคู่นักศึกษากับงานที่ได้รับมอบหมายให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ศึกษามีศักยภาพเพียงพอกับการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการตั้งสมมติฐานข้อแรก พบว่า ความคิดเห็นของผู้นิเทศงานและคณาจารย์นิเทศต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากคณาจารย์นิเทศเล็งเห็นว่าโครงการสหกิจศึกษาที่นักศึกษาสหกิจศึกษาทำมีคุณภาพเพียงพอที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสถานประกอบการต่าง ๆ ได้ สำหรับผู้นิเทศงานอาจเป็นไปได้ว่า ผู้นิเทศงานไม่เข้าใจ

หลักเกณฑ์ของสหกิจศึกษา และขาดความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำโครงการสหกิจศึกษา ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคและอาจทำให้โครงการไม่มีคุณภาพที่ดีพอ

ผลจากการตั้งสมมติฐานข้อสอง พบว่า สถานประกอบการประเภทธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของผู้นิเทศงานต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาโดยรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้นิเทศงานมีความคิดเห็นต่อประเภทสถานประกอบการไม่แตกต่างกันในทุกข้อ ซึ่งอาจหมายความว่า ความคิดเห็นของผู้นิเทศงานทั้งสองธุรกิจมีความคิดเห็นต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน

ผลจากการตั้งสมมติฐานข้อสาม พบว่า คณาจารย์นิเทศที่ดูแลโครงการสหกิจศึกษาในกลุ่มธุรกิจบริการมีความคิดเห็นต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษาแตกต่างไปจากกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในเรื่องความสามารถช่วยให้สภาพแวดล้อมในสถานประกอบการดีขึ้นจากการนำวัสดุเหลือทิ้งมาทำรีไซเคิล อาจเนื่องมาจากนักศึกษาสหกิจศึกษาที่ปฏิบัติงานในกลุ่มธุรกิจบริการมีผลงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจนกว่าและได้นำผลงานไปใช้จริงและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นผลมาจากนักศึกษาสหกิจศึกษาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ จากวัสดุเหลือใช้มาสร้างผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ให้กับสถานประกอบการ รวมไปถึงประเภทอาหารและเครื่องดื่มที่สามารถนำวัตถุดิบที่มีอยู่มารังสรรค์เมนูใหม่ ๆ ให้กับสถานประกอบการได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งต่างจากกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวที่ผลงานส่วนใหญ่เป็นเพียงการสร้างผลงานจากไอเดียหรือองค์ความรู้ที่มีของนักศึกษามาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีเพื่อนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ อาทิ การจัดโปรแกรมเที่ยวแบบวันเดย์ทริป หรือการทำประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้บริษัททัวร์ในโซเชียลมีเดีย ดังนั้น คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงานควรพูดคุยแนะนำการทำโครงการที่ตระหนักถึงการรักษาสีสิ่งแวดล้อมด้วย

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้นำผลงานไปทำการทดลองกับผู้รับบริการจริง และระยะเวลาในการทำโครงการสหกิจศึกษาของนักศึกษาน้อยเกินไป อาจเนื่องมาจากนักศึกษาต้องปฏิบัติงานเต็มเวลา จึงทำให้เวลาที่นักศึกษา

ต้องทำรูปแบบโครงงานน้อยลง ส่งผลให้โครงงานที่ได้ออกมาไม่มีคุณภาพเพียงพอ รวมถึงผลงานไม่ได้นำไปทดสอบก่อนจนแน่ใจว่าไม่มีผลกระทบข้างเคียง ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดและส่งผลเสียต่อสถานประกอบการ ส่วนปัญหาที่นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และงานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lapi-e (2017) ที่พบว่า ไม่มีรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยสหกิจศึกษาหรือรายละเอียดอย่างชัดเจน เนื่องจากรูปแบบมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากโครงสร้างของวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ รวมทั้งการได้รับมอบหมายงานที่ไม่ถนัดหรือมีความรู้ค่อนข้างน้อย ทำให้เกิดอุปสรรคระหว่างการปฏิบัติงาน และอาจทำให้โครงงานไม่มีคุณภาพที่ดีพอ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นิเทศงานขาดความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำโครงงานสหกิจศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Keating (2012) และ Lapi-e (2017) ที่พบว่า ผู้นิเทศงานไม่ได้รับการฝึกอบรมในบทบาทนี้ก่อนมาเป็นผู้นิเทศงานให้นักศึกษา ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับการดูแลหรือไม่ได้ขอรับคำปรึกษาจากผู้นิเทศงานได้ดีเท่าที่ควร และไม่เข้าใจหลักการแนวคิดของสหกิจศึกษา ซึ่งปัญหาที่พบเหล่านี้ คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงานต้องพูดคุยตกลงกันก่อนที่จะส่งนักศึกษาสหกิจศึกษาไปปฏิบัติงาน โดยต้องกำหนดและวางแผนการทำโครงงานสหกิจศึกษาให้ชัดเจนเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดได้ ทั้งนี้ การทำโครงงานสหกิจศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยควรมีการจัดอบรมหรือชี้แจงผู้นิเทศงานที่ต้องดูแลนักศึกษาสหกิจศึกษาให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงงานสหกิจศึกษาและผลประโยชน์ที่สถานประกอบการจะได้รับ สำหรับสถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมของนักศึกษาสหกิจศึกษาก่อนไปปฏิบัติงานจริง ทั้งความรู้ด้านวิชาชีพและทักษะในการทำงานและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นร่วมกับสถานประกอบการ (Prapatpong, 2022) เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา

จากการวิจัยพบว่าปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่นักศึกษาสหกิจศึกษาพบระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ส่งผลต่อคุณภาพของโครงการ ทั้งนี้ พบว่าสถานประกอบการส่วนใหญ่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของโครงการเป็นหลัก จึงขอเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา ดังนี้

1. กระบวนการก่อนออกไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

1.1 การหาสถานประกอบการให้ได้มาตรฐานและหานักศึกษาที่มีศักยภาพตรงกับตำแหน่งงานที่ทำ โดยทั้งคณาจารย์นิเทศ ผู้นิเทศงาน และตัวนักศึกษาเองต้องเข้าใจเป้าหมายของโครงการและความต้องการขององค์กร ผู้เป็นลูกค้า หาวีธีการร่วมกันที่จะสร้างสรรค์ออกแบบโครงการภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ โอกาส ขอบเขตของงาน ระยะเวลาที่กำหนด และมีคุณภาพ โดยสมาชิกในทีมต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แต่สิ่งสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของโครงการสหกิจศึกษาคือ คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงานควรเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในโครงการสหกิจศึกษาที่กำลังทำกับดูแล

1.2 การเตรียมความพร้อม นักศึกษาสหกิจศึกษาควรได้รับการเตรียมความพร้อมในเรื่องทักษะการสื่อสาร เพื่อใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้คน (Soft Skills) และทักษะความรู้เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ (Hard Skills) โดยเฉพาะทักษะในตำแหน่งงานหรือโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งสถาบันการศึกษาควรหาสถานที่ให้นักศึกษาสหกิจศึกษาได้มีโอกาสฝึกงานในสถาบัน เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและการจัดการกับปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลและสถิติต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ เมื่อนักศึกษารู้จักการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ นักศึกษามีความพร้อมในการทำโครงการสหกิจศึกษา และช่วยให้โครงการมีคุณภาพสามารถแก้ปัญหาให้สถานประกอบการได้อย่างถูกต้องดีขึ้นตามการจัดการคุณภาพ

1.3 การหาหัวข้อโครงการและนำเสนอเค้าโครงของโครงการ เพื่อช่วยให้การทำโครงการสำเร็จลุล่วงตามกำหนดการที่ตั้งไว้ ตัวคณาจารย์นิเทศจำเป็นต้องพูดคุยกับผู้นิเทศงานถึงปัญหาและความต้องการขององค์กร เพื่อให้นักศึกษาที่สนใจได้คิดโครงการที่ตอบโจทย์ให้กับสถานประกอบการได้

โดยเฉพาะสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โครงการงานช่วยให้สภาพแวดล้อมในสถานประกอบการดีขึ้นจากการนำวัสดุเหลือทิ้งมารีไซเคิล จะสามารถช่วยสถานประกอบการลดต้นทุนได้ เมื่อได้เค้าโครงของโครงการควรจัดให้มีการนำเสนอหัวข้อ และเค้าโครงของโครงการที่จะดำเนินการเพื่อให้คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงานได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ก่อนไปดำเนินการ

2. ระหว่างการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

คณาจารย์นิเทศควรกำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด พร้อมแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงานสหกิจศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานราบรื่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้นิเทศงานและคณาจารย์นิเทศควรติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติงานและการกำกับติดตามการดำเนินโครงการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเป็นขั้นตอนจนเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

3. หลังการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานนักศึกษาสหกิจศึกษาจะต้องนำเสนอโครงการ ซึ่งหากคณาจารย์นิเทศ ผู้นิเทศงาน มีความรู้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการในขั้นตอนนี้ จะสามารถให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของโครงการได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการจัดการคุณภาพโครงการสหกิจศึกษา และการถ่ายทอดความรู้ด้านการประเมินผลที่เป็นระบบและเป็นรูปธรรมให้นักศึกษาในการวางแผนโครงการ ซึ่งอาจจะจัดการอบรมด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการให้กับนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีความสำคัญมาก ซึ่งสถานประกอบการจะมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของโครงการมากกว่าตัวเลขเอกสารรายงาน

อย่างไรก็ตามคำว่า คุณภาพของโครงการสหกิจศึกษา ยังมีหลายระดับที่จะพัฒนาให้ไปถึง ดังนั้น ทางสถาบันการศึกษาควรร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดประกวดโครงการสหกิจศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของโครงการที่มีคุณภาพ ที่นอกจากตอบโจทย์ความต้องการ

ของสถานประกอบการและผู้มาใช้บริการแล้ว โครงการที่มีคุณภาพจะส่งผลดี
กลับมายังองค์กรและประเทศชาติอย่างมหาศาล

เพื่อมุ่งเน้นความเป็นเลิศ สถาบันการศึกษาจึงควรสร้างวัฒนธรรม
องค์กรในการปรับปรุงคุณภาพของโครงการสหกิจศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะ
สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา (VUCA World) การเปิด
โอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มาร่วมพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย
สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จะทำให้บัณฑิตไทยมีศักยภาพสูง
ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Cooperative Education and Career Development Center. (2018).
Co-operative Education Handbook Sripatum University.
Retrieved January 6, 2021, from [https://www.spu.ac.th/
uploads/contents/2018042583522.pdf](https://www.spu.ac.th/uploads/contents/2018042583522.pdf)
- Chotipurk, A. (2012). *A development of Cooperative Education
Management Model, Sripatum University*. (Doctoral
dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.).
New York: Harper & Row.
- Heilpern, J., & Nadler, D. (1992). "Implementing total quality
management: A process of cultural change", in
organizational architecture. Jossey Bass.
- Keating, K. (2012). Mentorship of Hospitality Management Students
during Work-Integrated Learning. *Asia-Pacific Journal of
Cooperative Education*, 13(2), 89-102.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for
Research Activities. *Educational and Psychological
Measurement*, 30(3), 607-610.

- Lapi-e, A. (2017). Problems and Guideline to Development on Co-operative Education in Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Science, Thaksin University. *Thaksin University Library Journal*, 6, 217-247.
- Naewkam, N. (2012). *Problem Reports and Project Management Solutions*. Retrieved July 9, 2021, from <https://www.gotoknow.org/posts/207675>
- Pansuvannajit, S., & Pansuvannajit, C. (2011). *The Study and Solution Girds Line of Cooperative Education Project Administration Division, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Chaingmai North*. (Research Report). Chiang Mai: Rajamangala University of Technology Lanna.
- Prapatpong, S. (2022). The Development on Cooperative Educational Management Model of the Faculty of Business Administration and Accountancy in Sisaket Rajabhat University. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 352-367.
- Puangjampa, J. (2019). *God Project Characteristics*. Retrieved January 14, 2021, from <https://blog.nsr.u.ac.th/60111806048/5090>
- Starfish Academy. (2021). *Soft Skills that You Must have to make Your Children Professional in Every Line of Work*. Retrieved September 19, 2023, from <https://www.starfishlabz.com/blog/358-soft-skills>
- Teerawattananon, Y. (2002). Reducing Costs Associated with the Risk of Creating Work Non-Quality. Retrieved September 19,

2023, from <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4639>

?locale-attribute=th

Yimrattanaboworn, S. (2021). The Study of Development
Guidelines Cooperative Education Case Study: School of
Architecture Bangkok University. *Built Environment Inquiry
Journal*, 20(3), 29-45.